

343.9:343.34

ГРОМАДЯНИН ЯК СУБ'ЄКТ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ У ГРОМАДСЬКИХ МІСЦЯХ

А. В. Калініна, молодший науковий співробітник відділу кримінологічних досліджень Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, м. Харків

Постановка проблеми. Громадські місця, а особливо вулиці населеного пункту, – один з основних елементів його функціонування. У зв'язку з великою кількістю людей, які щодня користуються ними, правоохоронні органи приділяють значну увагу підтриманню стану безпеки, у тому числі й запобіганню злочинності, на вулицях, у парках, скверах, на транспортних шляхах і вокзалах, в аеропортах тощо.

Посильну допомогу правоохоронцям у запобіжній діяльності можуть надавати і представники громадськості.

Відповідно до чинного законодавства України громадяни мають право брати участь у запобіганні злочинності як індивідуально, так і об'єднуючись у громадські організації. І якщо остання організаційна форма громадської активності у цій сфері регламентована спеціальним нормативно-правовим актом (Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» від 22 червня 2000 р. [1]), то цього не можна сказати про самостійну превентивну діяльність осіб. Отже, розгляд громадянина як суб'єкта запобігання злочинам, зокрема тим, що вчиняються у громадських місцях, а також варіантів і меж його участі в цьому процесі є актуальним для сучасної кримінології.

Метою статті є дослідження напрямів діяльності громадян у сфері запобігання злочинам, що вчиняються у громадських місцях, та можливостей їх практичної реалізації.

Ступінь наукової розробки проблеми. Серед вітчизняних кримінологів, які висвітлюють проблематику участі громадськості у протидії злочинності в Україні, необхідно відзначити роботи В. В. Голіни, В. С. Батиргарєєвої, Б. М. Головкина, О. М. Джужі, М. Г. Колодяжного, О. М. Литвинова, С. Ю. Лукашевича, С. С. Шрамко, О. М. Самойлової та ін. Зазначені автори розглядають кримінологічне поняття громадськості, нормативне забезпечення її діяльності у протидії злочинності, форми участі у такій діяльності, взаємодію правоохоронних органів із громадськістю у профілактиці злочинів, роль громадян у запобіганні окремим видам злочинності, зарубіжний та міжнародний досвід запобігання і протидії злочинності тощо. З огляду на вже існуючий науковий доробок вважаємо за доцільне доповнити його аналізом можливостей кожного свідомого пересічного громадянина вносити свій вклад у запобігання злочинності.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі, виданій раніше, окремі громадяни не завжди розглядалися як суб'єкти запобігання злочинам, хоча й Конституція України, й інші нормативно-правові акти містять норми про обов'язок і правомірність дій громадян при захисті інтересів держави, громадських прав та свобод [2, с. 82]. У сучасній кримінології окрема особа поряд із державними та правоохоронними органами визнана повноцінним суб'єктом превентивної діяльності. Так, у теорії кримінології суб'єктом діяльності щодо запобігання злочинності та злочинним проявам визнається державний орган, громадська організація, приватна установа, соціальна група, службова особа чи громадянин, які спрямовують свою діяльність на розроблення і реалізацію заходів, пов'язаних із випередженням, обмеженням, усуненням криміногенних явищ і процесів, що породжують злочини, також на їх недопущення на різних стадіях злочинної поведінки, у зв'язку з чим мають права, обов'язки та несуть відповідальність. Суб'єкт превентивної діяльності повинен виконувати хоча б одну з таких функцій щодо заходів запобігання: організація, координація або здійснення [2, с. 62; 3, с. 346; 4, с. 150].

Однак, на нашу думку, як суб'єкт запобігання злочинності можна розглядати не будь-яку особу, котра здійснює перелічені вище

види діяльності. Це має бути представник громадськості – саме тієї соціально активної частини суспільства, яка добровільно спрямовує свою діяльність на протидію злочинним посяганням та іншим правопорушенням і діє в межах суворого дотримання законодавства та засад моралі [5, с. 136]. Така особа повинна характеризуватися: 1) прогресивними поглядами щодо методів і засобів боротьби зі злочинністю та розумінням, у яких конкретних ситуаціях їх застосовувати; 2) високим рівнем правової культури та правової свідомості; 3) реальним бажанням і можливістю співпрацювати з правоохоронними органами задля загальної мети – запобігання злочинності; 4) бути стійкою до стресів і добре орієнтуватися в раптових кризових ситуаціях та ін.

Наявність вищезазначених рис складає основу прагнень особи бути корисною для суспільства у боротьбі зі злочинністю. Вона є поштовхом до її активних дій із дотримання правопорядку в державі, захисту себе та оточуючих, свого майна та майна, що перебуває у державній, комунальній чи приватній власності інших осіб, від злочинних посягань та уникнення випадків самосуду при здійсненні заходів із запобігання злочинам, у тому числі й тим, що вчиняються у громадських місцях.

Відповідно до Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженого наказом Генерального прокурора України № 69 від 17 серпня 2012 р., громадськими є місця, що використовуються громадянами для спільної роботи, відпочинку, пересування, проведення масових заходів та інших потреб: вулиці, площі, вокзали, аеропорти, магазини, кафе, бари, ресторани, музеї, клуби, пляжі у період їх роботи, ділянки лісу, поля під час проведення на їх території організованих масових зібрань, а також транспортні засоби громадського користування під час перебування у них громадян. На залізничному транспорті, в аеропортах, у річкових та морських портах такими місцями є приміщення вокзалів, пасажирські (приміські) потяги, літаки, катери, пароплави, перони, платформи, пристані та інші місця для очікування посадки та висадки пасажирів [6].

Злочинність у громадських місцях – це саме той вид злочинності, зіштовхнутися з яким будь-яка особа має найвищий ризик.

Кишенькові крадіжки, шахрайства (наприклад, різного роду пропозиції «розказати майбутнє за дзвінку монету», підкидання валютних купюр чи гаманця із наступною пропозицією «розділити» несподівану вигоду із перехожим тощо), крадіжки з автомобілів (особливо поширена в останні роки діяльність «барсеточників»), угони автомобілів, хуліганства, грабежі, розбої, вбивства, торгівля наркотиками та ін. – лише частина злочинів, що вчиняються у таких місцях. Більшість із них характеризуються високим рівнем як штучної, так і природної латентності. Тому підвищенню рівня кримінологічної безпеки громадських місць сприятиме запобіжна діяльність громадян.

Науковцями запропоновано за критерієм організаційного оформлення виділяти особисту індивідуальну участь громадян у забезпеченні громадського порядку та їх участь у складі громадських об'єднань [7, с. 83]. На конституційному рівні визначено право громадян на свободу об'єднання у громадські організації для здійснення і захисту своїх прав, свобод та інтересів (ст. 36 Основного Закону). Відповідно така форма участі особи у запобіганні злочинам, як участь у складі громадських об'єднань, цілком відбивається у ст. 36 Конституції України. Зазначене право громадян отримало свій розвиток і в Законі України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» та виданих на його основі підзаконних актах, що детально регламентують порядок утворення, основні завдання, права й обов'язки, форми і методи роботи та ін. громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону [1].

На відміну від нормативного врегулювання групової форми участі громадян в охороні правопорядку (хоча необхідно зазначити, не досить досконалого, з наявністю прогалин та застарілих положень), так звана особиста індивідуальна форма не знайшла свого відбиття у відповідному єдиному нормативно-правовому акті. Норми щодо її регулювання розпорошені в законодавстві України. Отже, розглянемо кілька основних можливих напрямів такої діяльності.

1. Виконання громадського обов'язку із запобігання злочинним проявам у суспільстві. Необхідно зазначити, що чинним законодавством України не передбачається обов'язок громадян запобігати

будь-яким антисуспільним, у тому числі й злочинним, проявам. Такий обов'язок визначається лише в моральній площині як рівень правосвідомості та готовності до активних дій із підтримання правопорядку у співпраці із правоохоронними органами.

У свою чергу, в недалекому минулому нашої держави на конституційному рівні було закріплено обов'язок кожного громадянина бути непримиренним до антигромадських вчинків і всемірно сприяти охороні громадського порядку (ст. 65 Конституції СРСР 1977 р.) [8]. У наш час законодавець не зобов'язує громадян брати участь у запобіганні злочинності, однак наділяє їх правами для здійснення такої діяльності. Наприклад, такими правами є захист свого життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від противоправних посягань (ст. 27 Конституції України). У зв'язку з цим Кримінальним кодексом України як обставини, що виключають злочинність діяння, передбачено необхідну оборону (ст. 36 КК України), затримання особи, що вчинила злочин (ст. 38 КК України), та крайню необхідність [9].

Право потерпілого та інших осіб на затримання злочинця, передбачене ст. 38 КК України, знайшло свій розвиток й у ст. 207 КПК України. Так, відповідно до ч. 2 зазначеної статті кожен має право затримати без ухвали слідчого судді, суду будь-яку особу (крім народного депутата України, як зазначено у ст. 482 КПК України):

- 1) при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення;
- 2) безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється у його вчиненні.

Однак такому праву кореспондує й обов'язок, визначений у ч. 3 ст. 207 КПК України: негайно доставити затриману особу до уповноваженої службової особи або негайно повідомити уповноважену службову особу про затримання та місцезнаходження підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення [10].

Отже, в умовах реальної загрози своєму життю або здоров'ю, життю та здоров'ю інших людей чи учинення інших злочинних дій у громадських місцях особа відповідно до закону має право на самостійний захист від злочинного посягання. Це може бути як припи-

нення, наприклад, хуліганських дій шляхом затримання винного у порушенні громадського спокою із подальшою передачею його правоохоронним органам, так і запобігання кишеньковій крадіжці в громадському транспорті шляхом зупинення дій злочинця.

2. *Конфіденційне співробітництво з правоохоронними органами на засадах добровільності.* Така форма участі громадян у запобіганні злочинності (у тому числі й злочинам, що вчиняються у громадських місцях) передбачає співпрацю громадянина із правоохоронними органами на засадах таємності.

У ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18 лютого 1992 р. передбачено можливість оперативних працівників мати гласних та негласних штатних та позаштатних працівників і встановлювати й використовувати конфіденційне співробітництво з громадянами. Стаття 11 зазначеного Закону визначає таке співробітництво добровільним, тобто лише за бажанням особи (на відміну від органів державної влади, підприємств, установ і організацій, незалежно від форми власності, на які покладається обов'язок сприяти здійсненню ОРД). Співробітництво особи з оперативним підрозділом може бути оформлене письмовою угодою із гарантуванням конфіденційності співробітництва [11].

Таким чином, громадянин, співпрацюючи з поліцією на засадах конфіденційності, може брати участь у запобіганні злочинам, що вчиняються у громадських місцях, шляхом надання інформації про їх готування або вчинення для своєчасного втручання правоохоронців у злочинну діяльність з метою її відвернення або припинення.

3. *Активна гласна співпраця із працівниками поліції при здійсненні ними правоохоронної діяльності.* Стаття 11 Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. визначає, що діяльність поліції здійснюється у тісній співпраці та взаємодії із населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб. Із метою визначення причин та/або умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад. Рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції [12].

Також у Законі зазначаються основи співпраці Національної поліції України з громадськістю, залучення громадян до контролю діяльності поліцейських (статті 89, 90 зазначеного Закону) [12]. Таким чином, громадяни можуть брати активну участь у підвищенні ефективності роботи поліції.

Отже, для покращення криміногенної обстановки у громадських місцях кожен свідомий член суспільства може внести свій вклад у вигляді безпосереднього контакту з органами поліції. Повідомлення про проблеми, що існують у громадських місцях поблизу житла чи місця роботи/навчання будь-якої особи, – це крок до зменшення рівня злочинності такого роду. Адже роботі поліції з виявлення кримінальних правопорушень та запобігання їм у майбутньому може значно сприяти, наприклад:

1) надання інформації про місця зібрання осіб, що вживають алкогольні напої чи наркотичні засоби на відкритому вуличному просторі (учасники таких «посиденьок» нерідко закінчують спілкування бійками чи прийняттям рішення, наприклад, пограбувати якогось перехожого для здобуття коштів на нову порцію алкоголю чи наркотиків);

2) спрямування співробітників патрульної поліції у місця (продіні двори, закутки, погано освітлені місця тощо), де найчастіше вчиняються злочини (пограбування, зґвалтування та ін.);

3) повідомлення про злочини, що вчиняються або вже були вчинені у громадських місцях, та надання іншої інформації аналогічного змісту.

Нормами чинного, хоча і застарілого Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі МВС України, затвердженого наказом МВС України від 11 листопада 2010 р. № 550, для дільничних інспекторів поліції, що працюють у сільській місцевості, передбачена можливість мати громадських помічників, разом з якими вони можуть здійснювати просвітницьку профілактичну роботу, проводити відпрацювання адміністративної території тощо [13]. Тобто будь-який представник громадськості, що проживає у сільській місцевості, має реальний шанс безпосередньо брати участь у підтриманні правопорядку у своєму населеному пункті, активно співпрацюючи з дільничним інспектором поліції.

4. *Пасивне сприяння працівникам поліції при виконанні ними службових обов'язків.* Чинним законодавством України передбачено, що співробітники правоохоронних органів під час здійснення ними своїх функціональних обов'язків мають можливість використовувати за згодою осіб їх житло, інші приміщення, транспортні засоби і майно, що їм належить [11, 13 та ін.].

Отже, під час реалізації професійної діяльності працівників поліції, спрямованої на виявлення, розкриття та запобігання злочинам у громадських місцях, будь-яка особа у разі наявності в неї необхідного майна, транспортного засобу чи приміщення може надати посильну допомогу правоохоронцям у запобіганні злочинності.

Таким чином, на теперішній час в Україні створено умови для реалізації контрзлочинного потенціалу населення. Громадськість є перспективною базою для розвитку превентивної діяльності. Для цього держава має приділяти значну увагу вихованню громадян у дусі нетерпимості до різних проявів злочинності (у тому числі й злочинів, що вчиняються у громадських місцях), формуванню суспільної моралі, орієнтації осіб саме на запобігання кримінальним правопорушенням. Необхідно пам'ятати, що злочини, які вчиняються у громадських місцях, нерідко мають ситуативний, раптовий характер, і залежно від цього доцільно розвивати як стихійну, так організовану запобіжну діяльність громадськості. Обидва види такої активності охоплюються запропонованими вище напрямками участі громадськості у запобіганні злочинам, що вчиняються у громадських місцях.

Взяти участь у досягненні загальнодержавної мети – зменшенні рівня злочинності – має можливість кожен представник громадськості. Однак деякі аспекти участі окремої особи у запобіганні злочинам (у тому числі й тим, що вчиняються у громадських місцях) законодавчо не врегульовані. Перспективним для реалізації на практиці є впровадження досягнень зарубіжних країн із залучення населення до запобігання злочинності (наприклад, такі програми із запобігання злочинності, як «Сусідський контроль» у США).

Перелік літератури

1. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від 22 черв. 2000 р. № 1835-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2000. – № 40. – Ст. 338.
2. Голіна В. В. Запобігання злочинності (теорія і практика) : навч. посіб. / В. В. Голіна. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2011. – 120 с.
3. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. / А. П. Закалюк. – К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2007. – Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. – 424 с.
4. Кримінологія : підручник / В. В. Голіна, М. Ю. Валуйська та ін. ; за ред. В. В. Голіни, Б. М. Головкина. – Х. : Право, 2014. – 440 с.
5. Шрамко С. С. Громадськість як суб'єкт запобігання злочинності: сучасне розуміння / С. С. Шрамко // Право і безпека. – 2012. – № 2 (44). – С. 133–138.
6. Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань [Електронний ресурс] : затв. наказом Генер. прокурора України № 69 від 17 серп. 2012 р. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/pd.html?_m=publications&_t=rec&id=110522. – Заголовок з екрана.
7. Музичук О. М. Організаційно-правові основи участі громадян в охороні громадського порядку і боротьбі з правопорушеннями : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / О. М. Музичук ; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2003. – 193 с.
8. Конституція (Основний Закон) Союзу Радянських Соціалістичних республік [Електронний ресурс] : Закон СРСР від 7 жовт. 1977 р. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/n0001400-77>. – Заголовок з екрана.
9. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. – Заголовок з екрана.
10. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/print1443085556609731>. – Заголовок з екрана.
11. Про оперативно-розшукову діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>. – Заголовок з екрана.
12. Про Національну поліцію [Електронний ресурс] : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>. – Заголовок з екрана.

13. Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України [Електронний ресурс] : наказ МВС України від 11 листоп. 2010 р. №550. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1219-10/page>. – Заголовок з екрана.

Транслітерація переліку літератури

1. Pro uchast' hromadian v okhoroni hromads'koho poriadku i derzhavnoho kordonu : Zakon Ukrainy vid 22 chervnia 2000 r. № 1835-III [On citizens participation in protection of public order and state border : Law of Ukraine of public order and state boundary : Law of Ukraine of June 22, 2000, no. 1835-III]. Vidom. Verkhov. Rady Ukrainy [Gazette of the Verkhovna Rada of the URSR], 2000, no. 40, Art. 338 [in Ukrainian].

2. Holina V. V. Zapobihannia zlochynnosti (teoriia i praktyka) : navch. posib. [Crime prevention (theory and practice) : textbook]. Kharkiv: Nats. iuryd. akad. Ukrainy, 2011, 120 p. [in Ukrainian].

3. Zakaliuk A. P. Kurs suchasnoi ukrains'koi kryminolohii: teoriia i praktyka : u 3 kn. [Course of the contemporary Ukrainian criminology: theory and practice : in 3 books], Kn. 1 Teoretychni zasady ta istoriia ukrains'koi kryminolohichnoi nauky [Book. 1 : Theoretical framework and history of Ukrainian criminological science]. Kyiv: Vyd. Dim «In Yure», 2007., 424 p. [in Ukrainian].

4. V. V. Holina, M. Yu. Valujs'ka et al. Kryminolohiia : pidruchnyk [Criminology: textbook]. V. V. Holina, B. M. Holovkin (Ed.). Kharkiv : Pravo, 2014, 440 p. [in Ukrainian].

5. Shramko S. S. Hromads'kist' iak sub'iekt zapobihannia zlochynnosti: suchasne rozuminnia [The public as a subject of crime prevention: modern understanding]. Pravo i bezpeka [Law and safety], 2012, № 2 (44), pp. 133–138 [in Ukrainian].

6. Polozhennia pro poriadok vedennia Yedynoho reiestru dosudovykh rozsliduvan' : zatv. nakazom Hener. prokurora Ukrainy № 69 vid 17 serpnia 2012 r. [Enactment of order of the Unified Register of Pre-Trial Investigations: ratified by Ukrainian Prosecutor General's precept № 69 of August 17, 2012], <http://www.gp.gov.ua>. Retrieved from http://www.gp.gov.ua/ua/pd.html?_m=publications&_t=rec&id=110522 [in Ukrainian].

7. Muzychuk O. M. Orhanizatsijno-pravovi osnovy uchasti hromadian v okhoroni hromads'koho poriadku i borot'bi z pravoporushenniamy [Organizational and legal frameworks of citizens' participation in protection of

public order and offences prevention]. Candidate's thesis. Kharkiv, 2003, 193 p. [in Ukrainian].

8. Konstytutsiia (Osnovnyj Zakon) Soiuzu Radians'kykh Sotsialistychnykh respublik : Zakon SRSR vid 07 zhovtnia 1977 r. [Constitution (Fundamental law) of the Union of Soviet Socialist Republics: Law of USSR of October 7, 1977], <http://zakon5.rada.gov.ua>. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/n0001400-77> [in Ukrainian].

9. Kryminal'nyj kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 05 kvitnia 2001 r. № 2341-III [Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine of April 5, 2001, № 2341-III], <http://zakon5.rada.gov.ua>. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. [in Ukrainian].

10. Kryminal'nyj protsesual'nyj kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13 kvitnia 2012 r. № 4651-VI [Criminal Procedure Code of Ukraine: Law of Ukraine of April 13, 2012, № 4651-VI], <http://zakon2.rada.gov.ua>. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/print1443085556609731> [in Ukrainian].

11. Pro operatyvno-rozshukovu diial'nist' : Zakon Ukrainy vid 18 liutoho 1992 r. № 2135-XII [On operative search activity: Law of Ukraine of February 18, 1992, № 2135-XII], <http://zakon3.rada.gov.ua>. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> [in Ukrainian].

12. Pro Natsional'nu politsiiu Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 02 lypnia 2015 r. № 580 VIII [On the National Police: Law of Ukraine of July 2, 2015, № 580 VIII], <http://zakon5.rada.gov.ua>. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19> [in Ukrainian].

13. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro sluzhbu dil'nychnykh inspektoriv militsii v systemi Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy : Nakaz MVS Ukrainy vid 11 lystopada 2010 r. № 550 [On ratification of Enactment of service of local militia inspectors in the system of the Ministry of Interior of Ukraine: precept of the Ministry of Interior of November 11, 2010, № 550], <http://zakon2.rada.gov.ua>. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1219-10/page> [in Ukrainian].

Калініна А. В. Громадянин як суб'єкт запобігання злочинам, що вчиняються у громадських місцях

У статті автор розглядає індивідуальну форму участі громадян у запобіганні злочинам, що вчиняються у громадських місцях.

Аналіз можливостей кожного свідомого пересічного громадянина брати участь у превентивній діяльності доповнює вже існуючі напрацювання кримінологів у цій сфері.

Метою статті є дослідження напрямів діяльності громадян у сфері запобігання злочинам, що вчиняються у громадських місцях, та можливостей їх практичної реалізації.

Автор зазначає, що на відміну від участі громадян у складі громадських об'єднань самостійна діяльність особи у цій сфері не регламентується окремим нормативним актом. Це право, а не обов'язок громадянина.

Злочинність у громадських місцях – саме той вид злочинності, зіштовхнутися з яким може кожен у будь-який час. Громадськими вважаються ті місця, що використовуються громадянами для спільної роботи, відпочинку, пересування, проведення масових заходів та інших потреб. Аналіз чинного законодавства України дозволяє виокремити чотири напрями діяльності громадян із запобігання злочинам, що вчиняються у громадських місцях: 1) виконання громадського обов'язку із запобігання злочинним проявам у суспільстві; 2) конфіденційне співробітництво з правоохоронними органами на засадах добровільності; 3) активна гласна співпраця з працівниками поліції при здійсненні ними правоохоронної діяльності; 4) пасивне сприяння працівникам поліції при виконанні ними службових обов'язків.

У результаті запропонованого наукового дослідження робиться висновок, що на теперішній час в Україні створено умови для реалізації контрзлочинного потенціалу населення. Взяти участь у запобіганні злочинності, у тому числі і злочинам, що вчиняються у громадських місцях, має можливість кожен представник громадськості, однак низка аспектів такої діяльності є законодавчо неврегульованою.

Ключові слова: громадськість, запобігання злочинності, злочини, що вчиняються у громадських місцях, суб'єкти запобігання злочинності.

Калинина А. В. Гражданин как субъект предупреждения преступлений, совершаемых в общественных местах

В статье автор рассматривает индивидуальную форму участия граждан в предупреждении преступлений, совершаемых в общественных местах.

Анализ возможностей каждого сознательного гражданина принимать участие в превентивной деятельности дополняет уже существующие наработки криминологов в этой сфере.

Целью статьи является исследование направлений деятельности граждан в сфере предупреждения преступлений, совершаемых в общественных местах, а также возможностей их практической реализации.

Автор отмечает, что в отличие от участия граждан в составе общественных объединений самостоятельная деятельность лица в этой сфере не регулируется отдельным нормативно-правовым актом. Это является правом, а не обязанностью гражданина.

Преступность в общественных местах – именно тот вид преступности, столкнуться с которым может каждый в любое время. Общественными являются те места, которые используются гражданами для общей работы, отдыха, передвижения, проведения массовых мероприятий и иных потребностей. Анализ действующего законодательства Украины позволяет выделить четыре направ-

ления деятельности граждан по предупреждению преступлений, совершаемых в общественных местах: 1) выполнение гражданского долга по предупреждению преступных проявлений в обществе; 2) конфиденциальное сотрудничество с правоохранительными органами на добровольной основе; 3) активное гласное сотрудничество с полицейскими при осуществлении ими правоохранительной деятельности; 4) пассивное содействие сотрудникам полиции при исполнении ими служебных обязанностей.

В результате предложенного научного исследования делается вывод, что на текущее время в Украине созданы условия для реализации контрпреступного потенциала населения. Принимать участие в предупреждении преступности, в том числе и преступлений, совершаемых в общественных местах, имеет возможность каждый представитель общественности, однако ряд аспектов такой деятельности является законодательно неурегулированным.

Ключевые слова: общественность, предупреждение преступности, преступления, совершаемые в общественных местах, субъекты предупреждения преступности.

Kalinina A. V. A Citizen as a subject of prevention of crimes, which commits in public places

The scientific paper is devoted to the individual form of activity in the sphere of prevention of crimes, which commits in public places.

The analyses of opportunities of everyone concerned citizen to take part in the preventive activity completes already-existing criminological researches in this sphere.

The goal if the paper is to research lines of citizens' activity in prevention of crimes, which commits in public places, and possibilities of its practical realization.

The author underlined, that unlike a person's participation in the social organizations of crime prevention, the individual forms of such activity hasn't been regulated by a unified law until now. It is a right, not a duty of a person.

Everyone anytime can become a victim of crimes, which commits in public places. Public places are places, which are using by people for common work, rest, movement, carrying out of measures etc. Based on the analyses of the current legislation of Ukraine the author distinguished four lines of citizens' activity in the sphere of prevention of crimes, which commits in public places: 1) exercise of a civic duty of crime prevention; 2) confidential cooperation with law-enforcement agencies on the voluntary bases; 3) active public cooperation with police; 4) passive assistance to policemen during the discharging of their duties.

As a result of this scientific research the author concluded, that nowadays in Ukraine almost everything necessary is provided for realization of the counter-criminal potential of citizens. Every representative of the public can to take part in crime prevention, including prevention of crimes, which commits in public places. But some aspects of such social activity haven't been regulated by the national legislation until now.

Key words: *the public; crime prevention; crimes, which commits in public places; subjects of crime prevention.*